

Lijak pod Grintovcem

Srečko Vidic

Da iskanje jam preko LIDARJA ni stran vržen čas in denar, se je izkazalo že velikokrat. Terenske akcije, kot smo jih poznali do sedaj, so se s tem nekoliko spremenile. Nič več ni pohajkovanja na pamet, v upanju, da se bo za naslednjo vrtačo pokazal vhod. Nemalokrat se je zgodilo, da je bil izkupiček konec dneva prav klavrn, ko smo se z dolgimi nosovi vračali domov. Danes koordinate potencialnih vhodov, vidnih na LIDARJU enostavno vnesemo v GPS in se odpravimo vse skupaj preveriti na teren. V kratkem času tako brez posebnega truda pregledamo teren in če imamo srečo, najdemo veliko jam. Tako je bilo tudi z jamo Lijak pod Grintovcem, ki se odpira v dolini med nekdanjima kočevarskima vasema Grintovec in Stari Breg, ki se razteza nekaj kilometrov severovzhodno od Kočevja.

Čeprav na območju Kočevskega roga prevladuje kraški relief, se na manjših območjih pojavlja nekraški oziroma rečni relief. Eno takšnih območij kontaktnega krasa na stiku med nekarbonatnimi in karbonatnimi kamninami je prav med Grintovcem in Starim Bregom. Na okoli tri kilometre dolgem in povprečno 300 metrov širokem pasu eocenskih laporovcev in peščenjakov, ki imajo flišni značaj, se je izoblikoval rečni relief. Na severni strani območja, kamor se steka večina vode, zasledimo šest skupin erozijskih jarkov, v katerih potočki ponikajo ločeno. Na kontaktu z apnencem so se oblikovale do 50 metrov dolge slepe doline s strmejšimi robovi (Gostinčar, 2011).

Jamski vhod se odpira v dolini na severozahodnem obrobju območja na nadmorski višini 440 metrov. Dolina je nekakšen zbiralnik vode, ki nato počasi pronica skozi bolj kot ne blatna, a s številnimi režami in odprtinami preprejena prepustna tla in nadaljuje svojo pot v neznano. Zaraščen vhod, razen tega, da je v njegovo notranjost izginjal potoček, ni na prvi pogled deloval nič posebnega. Tudi kamen vržen v notranjost na začetku ni vlival pretiranega optimizma. Vsega sedem, osem metrov in po vsej verjetnosti konec. Vsaj tako je sprva mislil Sandi Vidrih, ki pa je kmalu spoznal svojo zmoto, kajti jama se je nadaljevala. A to nadaljevanje je bilo ozko, preozko in bi ga bilo treba za normalen prehod kar konkretno razširiti. Ker pa sva imela s Sandijem ravno takrat obilico dela z raziskovanjem in dokumentiranjem novih jam na območju Male gore, je misel na požiralnik in njegovo nadaljevanje začela počasi bledeti. A zbledela na srečo ni, kajti 4. junija 2017 sva se po napornem celodnevem raziskovanju odločila, da tistih nekaj ur, kar jih je še preostalo do teme, izkoristiva še za širjenje omenjene ožine. Bojazen, da bo na videz trdovratna ožina terjala visok davek, je bila odveč. Po vsega dobri uri sva jo »zgrizla« in se prebila do roba brezna. Ker nisva imela, razen širitvenih rekvizitov, s seboj ničesar drugega, sva za tisti dan zaključila.

Kremni slap v jezero priteče med Medvedovo dvorano in Slapom 1. FOTO MARKO PRŠINA ►





Minil je mesec in na naslednji akciji se je pridružil Jernej Tramte. Sledilo je klasično opremljanje in iskanje najboljše smeri za pot navzdol. To pa predvsem zaradi dejstva, da je jama aktiven vodni požiralnik, zato bi se ob močnejših padavinah pri površnem opremljanju vse skupaj lahko močno zakompliciralo. Vhodni del je nekje do globine 30 metrov razmeroma ozek in dokaj zoprn, nato se odpre. Veliko dvorano pod seboj z jezercem na dnu smo poimenovali Medvedova dvorana, za kar pa obstaja konkreten razlog. Ker imamo jamarji navado, da dotrajano opremo zamenjamo takrat, ko je že res dotrajana, imam s tem v mislih seveda tudi škornje. Ti pa imajo po nekaj tednih, ali pa mesecih, odvisno od intenzivnosti uporabe, že kar konkretne in globoke rane ter ureznine. In če s takimi ostanki od škornjev stopiš v vodo, ni občutek trenutek pozneje nič kaj prijeten. Da pa bi se izognil hladni in neprijetni mokroti, sem suvereno zakoračil vstran in stopil na lepo zaobljeno skalo. Ta se je upognila ter se predrla, škorenj z ranami in urezninami pa se je pogreznil do kolena noter. Tistega, kar je sledilo, niti ne bi podrobneje opisoval. Skratka, dvorano je v trenutku zajel nepopisen smrad in še dobro, da je bil v jami prepil, sicer ne vem, kako bi se vse skupaj končalo.

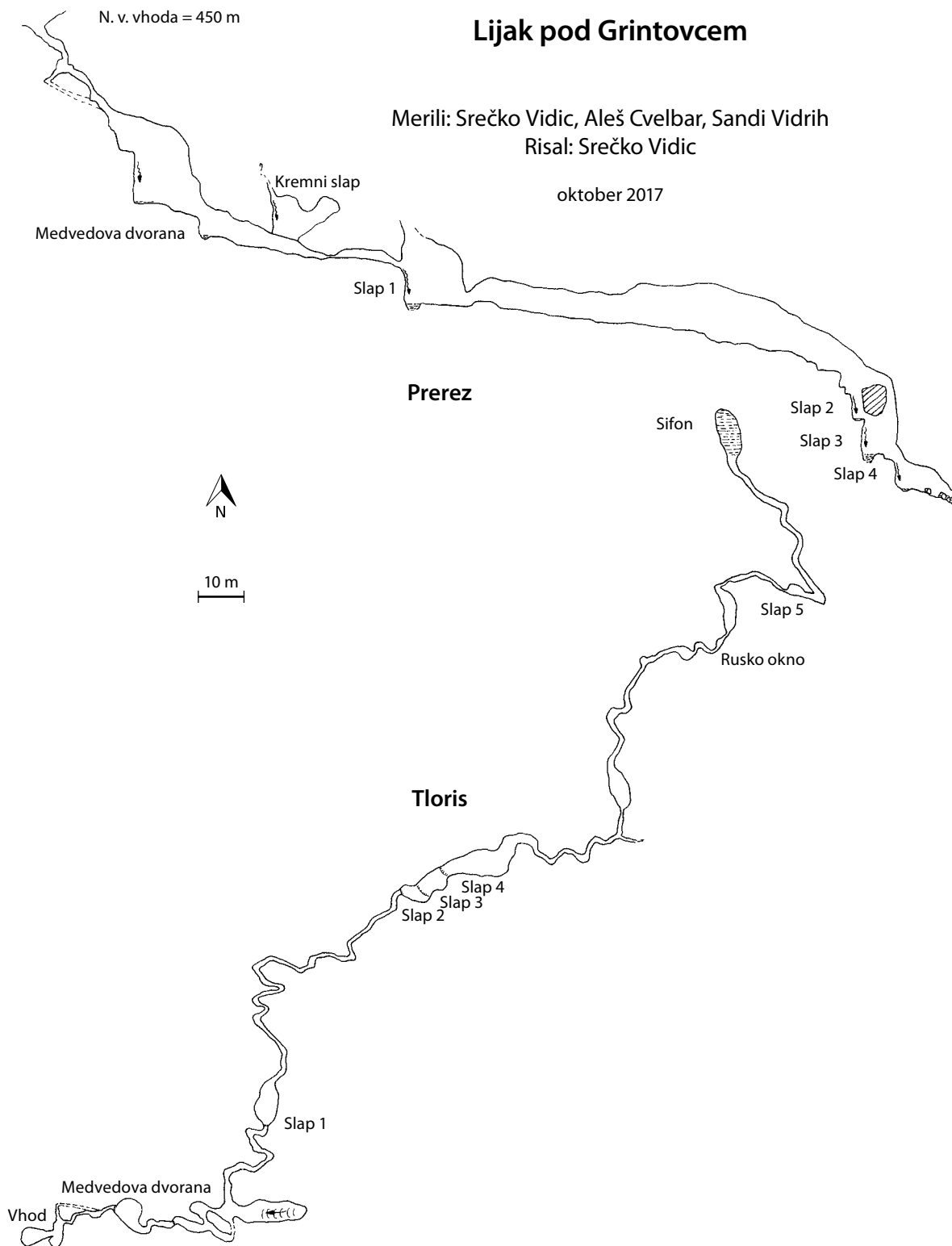
Vstopili smo v velik meander – prelom, skoraj že kanjon, previdno, mogoče celo nekoliko plaho. Takih dimenzij, z višino ponekod do 20 metrov, nismo pričakovali. Vsake toliko časa se je meander razširil in se prelevil v dih jemajoče dvorane, katerih dna so kot po pravilu krasila jezerca s čisto vodo, kotlice ter ponvice s pretakajočo se vodo. Jama je vodno vseskozi aktivna. Že tik pod vhomom denimo, je treba prečiti prvi manjši slap. Vode je v nadaljevanju samo še več. Ponekod s stropa pršijo pravi pravcati slapovi, če pa že ne, pa priteka voda po zasiganih toboganih (nekakšnih balvanih) in nemalokrat so ti popolnoma bele barve. Da pa vse le ne bo šlo tako gladko in zlahka, smo nekako pričakovali, še bolj pa občutili na mestu, kjer se je strop približal tlom le na kakih 25 centimetrov. Saj to še ne bi bil tak problem zriniti se čez, ko le ne bi po tleh tekeli potoček. Tako pa je bilo »plavanje« neizogibno. Prvi se je pognal na drugo stran Sandi in ... preživel. Nekaj je sicer zagodrnjal, a vse še v mejah dovoljenega in sprejemljivega. Z Jernejem pa sva nekoliko oklevala in se neuspešno prepričevala ter na koncu soglasno sprejela odločitev, da počakava, da Sandi pogleda, kako kaže naprej, potem bova pa videla. Prijatelj se je strinjal in se začel oddaljevati. Nekaj časa sva še slišala težke in okorne korake, ki jih je postopoma preglasilo enakomerno žuborenje vode. Sledila je mučna tišina. Malo naju je že zaskrbelo, ko se je nekje daleč spredaj zaslišal vrisk. Vriskanje se je še kar nadaljevalo in to je bil tisti odločilni jeziček na tehtnici, ki je še naju pognal skozi mokro in utesnjujočo ožino. Prišla sva do Sandija, ki je bil od navdušenja že skoraj ob glas, a je še kar vztrajal. Sicer je pa imel za to dober razlog. Prostorno brezno s čudovitim slapom, spodaj lesketajoč bazen vode in tema v nadaljevanju. Ja, kaj češ lepšega, vam pravim.

Obveznosti so me za teden dni oddaljile od raziskovanj in v tem času sta na pomoč Sandiju priskočila Toni Prijatelj ter Črt Bučar. Opremili in preplezali so niz vertikalnih jaškov in kaskad, bodisi s pomočjo vrvi ali prosto, se plazili, prebredli in ponekod skoraj preplavali različne ovire, od tolmunov do manjših jezer in se ustavili daleč v nedrjih Kočevskega roga na globini 120 metrov, kjer jim je napredovanje preprečilo

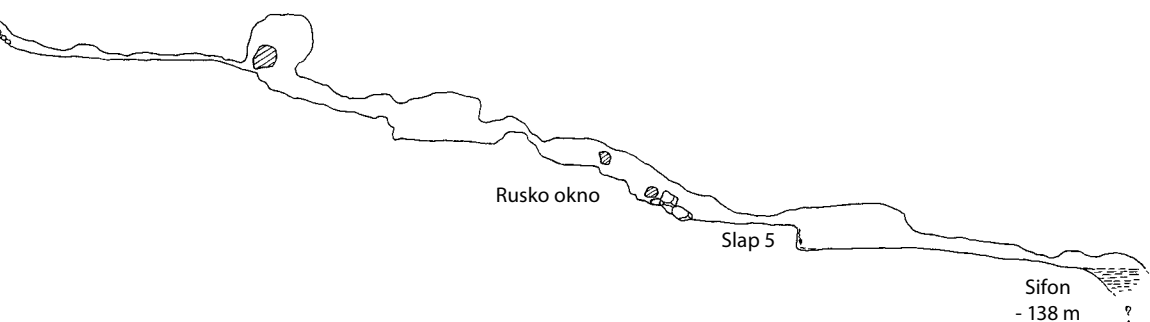
Lijak pod Grintovcem

Merili: Srečko Vidic, Aleš Cvelbar, Sandi Vidrih
Risal: Srečko Vidic

oktober 2017



neprehodno okno. Tega sva s Sandijem nekaj dni pozneje za silo razširila in poimenovala v Rusko okno. Zakaj Rusko, se verjetno ob prebiranju tega članka marsikdo vpraša. Recimo, da sva, ko nama je bilo v jami najtežje in sva od mraza že rahlo podhrtevala ter imela vsega počasi dovolj, načela temo, ki naju je vsaj malo pogrela in spravila v boljšo voljo – o dekletih kakopak. Beseda je med drugim nanesla tudi na ruske mladenke, tako da je okno, kjer v eno smer še nekako gre, ker svoje opravi gravitacija, nazaj pa je bistveno težje, dobilo še svoje ime. Pustila sva torej za seboj Rusko okno ter zakoračila v nove dele. Jama se je zopet prevesila navzdol, a je nekako šlo brez vrvi. Stopila sva v srednje veliko podorno dvorano, kjer so bili po tleh nametani veliki bloki, obloženi z debelim slojem lepljive, a kompaktne zemlje. Voda si je utrla pot pod njimi, tako da je bila tam skala čista in sprana, a kaj to pomaga, ko se ni dalo skozi. Napredovala sva torej povrh in si sproti s kladivom dolbla stopničke v mehko prst. Kakih petnajst metrov dalje je jama zopet dobila klasično podobo meandra, ki se je kmalu zatem prevesil v novo brezno. Na tem mestu sva si bila enotna, da imava za ta dan dovolj in sva z raziskovanjem zaključila. V jami sva bila že kar nekaj debelih ur, premočena in že nekoliko utrujena, čakala pa naju je še zahtevna pot nazaj.



Jama torej gre, šiba. Ni naključje, da sem na zemljevidu oziroma karti začel čedalje pogosteje pogledovati proti izvirova Radeščice ter Obrha, ob vznožju Kočevskega roga pri Dolenjskih Toplicah. V času napredovanja po jami sem namreč nekajkrat pogledal na kompas in zadeva je šla natanko v tisto smer. Je možno, da smo naleteli na glavno žilo, ki nas bo pripeljala do omenjenih dveh izvirov? Taka in podobna vprašanja so se mi začela čedalje pogosteje plesti po glavi. Generacije dolenskih jamarjev pred nami so sanjale o tem. Je mar napočil čas, da se sanje uresničijo?

S to mislijo smo šli konec julija znova v jamo. Tokrat za odtenek številnejši, saj smo se zbrali štirje. Poleg naju s Tonijem sta bila nova člana še Aleš Cvelbar ter Nace Vidrih. Glede na to, da je jama že kar dolga in zahtevna, sva s Sandijem v dneh pred akcijo nekoliko več časa posvetila logistiki. Razmislila sva, kaj bomo potrebovali in česa ne, sploh ob dejstvu, da je v jami nekaj res zoprnih prehodov, kjer se z opremo vred v celoti zmočiš. V tem pogledu še najbolj izstopa 3 do 4 metre dolg, na pol zalit rov, nekje na globini 100 metrov, kjer je zaradi nizkega stropa transportiranje težkih »prasic« po suhem nemogoče. V ta namen smo do omenjenega rova privlekli neka- kšno banjo, vanjo naložili opremo ter si jo s pomočjo vrvi na vsaki strani izmenično



podajali. Vajo smo nekajkrat ponovili, tako da je oprema prišla čez relativno suha. Še posebno pozornost smo posvetili elektronskim zadevam, kot so fotoaparati, različne baterije, vrtalniki in podobno, kajti na predhodni akciji denimo, se mi je pripetil neljubi dogodek, ko je iznenada iz transportne torbe prilezel vrtalnik in čofnil v eno izmed številnih jezerc. K sreči se je to pripetilo pri vračanju, Hiltijeva baterija pa je bila kmalu deležna sončnih žarkov, tako da je naslednji dan že kazala znake življenja. Ker nas je bilo na tokratni akciji nekaj več, smo poleg transporta opreme do določene točke opravili tudi meritve. Doslej smo o globini in predvsem dolžini rovov zgolj ugibali, sedaj pa je napočil čas, da se domnevo tudi uradno potrди ali zavrže, če smo pri oceni, kar se rado zgodi, pretiravali.

Z meritvami sva zadnji konec tedna v juliju s Sandijem nadaljevala. Ker nama je tega dne dobro šlo in je bilo razpoloženje naravnost olimpijsko, sva se odločila, da opremiva še brezno, ki naju je ustavilo na eni izmed prejšnjih akcij. Tu sva imela nekaj težav, predvsem zaradi blatne in za opremljanje neprimerne stene, a sva nekako »sčarala« in se spustila nekaj metrov nižje. Blato je spodaj na najino veselje izginilo in napredovala sva po krasnem, čistem in do enega metra širokem meandru. Voda je pod nogami veselo žuborela ter nama s svojo igrivostjo risala nasmešek na obraz. Prehodila sva kakih 50 metrov in potem sva ga zagledala ... Eleganten, skrivnostno molčeč, v vsej svoji divji lepoti in prvinskosti – sifon! Da te kap! Moram priznati, da sem imel v času raziskav vseskozi nekak tesnoben občutek, da se bo zadeva slej ko prej končala na tak način, a tako zgodaj, tega nisem pričakoval. Resda sva bila skoraj 140 metrov pod površjem ter slabega pol kilometra v notranjosti, a vseeno se je ta črni scenarij uresničil veliko zgodaj. Tudi ob natančnem ogledu nasprotne strani, nisva opazila ničesar, kar bi nakazovalo na jezero z nadaljevanjem onkraj, tako da so vse poti vodile le navzdol. Najina pa je na žalost vodila le še navzgor. Po devetih urah sva jamo zapustila in ujela še zadnje sončne žarke, ki so nežno božali mogočne roške vršace. Pospremila sva jih še midva, kaj sva pa hotela drugega. O jami nisva več kaj dosti govorila, sva bila že preutrujena. Vtisi in analiza bodo prišli pozneje. Nekaj pa je jasno: jame tu ni konec. Približno 9 metrov dolgo in do 4 metre široko sifonsko jezero je dovolj prostorno in globoko, da bi morebiti pritegnilo kakega jamskega potapljača in kdo ve, mogoče ta zgodba dobi nadaljevanje.

LITERATURA

GOSTINČAR, P., 2011: Kontaktni kras v Kočevskem Rogu in Kočevski Mali gori. *Dela* 35: 27–44.

